REVISTA BUCOVINEI

In acest număr: *† Adrian Forgaci, A. Vasiliu, George Drumur, George Voevidca, George Antonescu, Dragoş Vitencu, Teofil Lianu, N. Teaciuc-Albu, Teodor Plop, E. Ar. Zaharia, N. I. Bontaş, George Todiraş, P. Jitariu, C. L., Gr. Raţiu. Tr. Cantemir şi I. Mandiuc.*

Anul I, No. 2 ■ Cernăuţi, Februarie 1942

Anul I, No. 2. Cernăuți, Februarie 1942

Revista Bucovinei

Proprietar: Societatea pentru cultura și literatura română în Bucovina

Secretari de redacție: *Traian Cantemir*, *Dragoș Vitencu*

Inreg. la Trib. C-ți în reg. publ. period. sub No. 1/1942.

Apare lunar în cel puțin 32 pagini. Redacția și Administrația: Cernăuți, Piața Unirii 3 (Palatul Național), Tel. 1512. Abonamentul: anual 250 lei, pe 6 luni 130 lei.

Acest număr cuprinde:

† *Adrian Forgaci:* Două traduceri din Eminescu (versuri).
A. Vasiliu: Câțiva colegi de-ai lui Eminescu la Cernăuți (studiu).
George Drumur: Balada oștenilor plecați (versuri).
George Voevidca: Muncitorul (versuri).
George Antonescu: Vis de luptător (versuri).
Dragoș Vitencu: Pădure tăiată (versuri).
Teofil Lianu: In țara fagilor (versuri).
N. Tcaciuc-Albu: Acasă (proză).
Teodor Plop: Evocare (versuri).
E. Ar. Zaharia: Catren (trad. din A. Rimbaud).
V. I. Bontaș: Imagini (versuri).
George Todiraș: Iubire (versuri).
P. Jitariu: Folklor (versuri).

Pe urmele vremii: Teatrul Național *(C. L.)*, Politehnica „Gh. Asachi" la Cernăuți. Tâlcul unor detașări, Claudiu Isopescu *(D. V.)*, Universitatea liberă cernăuțeană, A. Rimbaud în românește *(E. Ar. Zaharia)*, Forma directă, forma indirectă și neologismul *(A. V. Sânger)*, Dialog redactional *(D. V.)*.

Cărți și reviste: Ramiro Ortiz, Letteratura romena; Mario Ruffini, Il problema de la romanita nella Dacia Traiana *(Gr. Rațiu)*; N. C. Enescu, Din problemele școalei românești *(Tr. Cantemir)*; Mircea Streinul, Drama Casei Timoteu, Grigore Popa, Invitații, O. Rusu, Poeme pentru liniștea nopții. *(G. Drumur)*; *V. Mardare*, Pe urmele bolșevicilor *(I. Mandiuc)*; „Cetatea Moldovei" *(Tr. Cantemir)*; „Preocupări literare" *(A. V. Sânger)*, „Revista Fundațiilor Regale", „Revista limbii și culturii germane" *(N. Tcaciuc-Albu*.

Două traduceri din Eminescu de Adrian Forgaci*)

Wie die Waldesspitzen ragen.

(1901)

Wie die Waldesspitzen ragen,
Taucht der Mond sein Licht darein,
Durch der Erlen dunkle Streif'n
Tönt des Hornes banges klagen.

Sanfter, sanfter durch die Weite
Klinget langsam aus sein Lied,
Meinem finsteren Gemüth
Hallt es nach wie Grabgeläute.

Warum schweigst du, da erst eben
Mich dein Zauber tief durchdrang?
Wird, o Horn, dein süßer Klang
Tönen einst noch meinem Leben?

Sterne, sie ziehn.

(1901)

Sterne, sie ziehn
Schimmernd im Heerestroß,
Leuchtend dem Meeresschoß
Bis sie verglühn.

Blumen im Wald,
Also die Tugenden,
Also die Jugenden,
Welken alsbald.

Kraniche dort
Eilen auf ballenden
Himmelumwallenden
Wolken schon fort.

Jedweden Glücks
Nebelgestalten
Schwinden im Walten
Des Augenblicks.

*) Mort în prima decadă a acestui secol, Adrian Forgaci, a trăit prea scurt și a publicat prea puțin ca să i se fi putut cunoaște măsura talentului. Dintr'un album manuscris, aflat în posesiunea Societății pentru cultură (album care cuprinde diverse încercări poetice în limbile română, germană și polonează), alegem aceste două traduceri din Eminescu, inedite.

Câţiva colegi de-ai lui Eminescu la Cernăuţi

Primul care vorbeşte despre *D. Şcurei*, coleg al lui Eminescu, „bun prieten al lui de pe băncile şcolii din Cernăuţi şi la care lua masa uneori prieteneşte", este G. Şcraba, în „Neamul rom. pt. popor" (XX, 1932, 314—316; cf. şi Leca Morariu în Bul. „Mihai Eminescu" IV, 1933, 31).

Părintele Dr. D. Furtună dă amănunte despre familia lui V. Scurei, tatăl, din Caliceanca, suburbie a oraşului Cernăuţi. D. Scurei, născut în 1846, era mai mare decât Eminescu cu vreo 4 ani. Probabil că s'a stabilit în vechiul Regat prin 1866; fusese trimes de stat la studii în străinătate şi ajunge inspector şcolar, senator şi director al şcolii normale de băeţi din Câmpulung-Muscel. A murit în 1929. Din amintirea lui G. Şcraba reiese că prin 1887 D. Scurei era directorul şcolii normale de institutori din Bucureşti, când l-a văzut Şcraba împreună cu Eminescu. („Mihai Em." VI, 1935, 47).

La preţioasele informaţii de mai sus, mai putem adăuga câteva, care au trecut neobservate. Trecându-mi prin mână unele cărţi ale bibliotecei „Societăţii pentru cultură" din Cernăuţi, bibliotecă bogată în cărţi cu autografe extrem de importante dela A. Pumnu[1]), V. Alecsandri[2]), etc., şi care bibliotecă a avut nenorocul să fie răvăşită sub nefasta ocupaţie rusească, am găsit întâmplător şi o carte destul de rară: *Poezii alui A. Hrisoverghi. Ediţie completă. Iasii. La cantora foaiei sătesti. 1843.* Este ediţia Poeziilor lui Hrisoverghi, cu prefaţa de M. Kogălniceanu.

Pe prima pagină a titlului este data 1863/111, când s'a făcut donaţia şi apoi următoarea autogramă: „D. Scurei amicul natiunei sale aŭ dœruit Biblioticei romane den Cernœuti cartea aceasta" [3]).

[1]) Pe cartea: *„Gramatica Daco-Romana sive Valachica"...* de *Ioannis Alexi*, Viennae, 1826, A. Pumnul scrie: „Bibliotecei gimnasiastilor rumîni d'en Cernoeuti doeruitoe de Arune Pumnul. 1862/31.

[2]) Pe cartea *„Doine şi Lacrimioare* (sic) ed. II 1862, poetul scrie: „Iubitului meŭ prietin A. Hurmuzaki, V. Alecsandri".

[3]) Deci *Scurei*, aşa cum afirmă D. Furtună şi nu *Şcurei!*

Alături de această autogramă, din care se vede patriotismul donatorului, este stampila ovală, albăstruie: „Biblioteca gimnasiastilor romani den Cernauti".

Se ştie că această bibliotecă a gimnasiastilor se afla adăpostită chiar în casa profesorului A. Pumnul şi a avut-o în grijă şi M. Eminescu prin 1865—66, când a donat şi el 3 volume, cum şi fraţii săi. (Cf. Bul. „M. Em." 1930, 26—28, cum şi 1933, 4).

Desigur că gimnasiastul şi privatistul M. Eminoviciŭ va fi citit şi cartea dăruită de colegul său D. Scurei, care trebue să fi fost în 1863 cam prin clasa 3-a sau a 4-a. Unele muzicalităţi şi idei din următoarea strofă a lui Hrisoverghi (II, 39):

Fieşcare pas în viaţă-i o păşire către moarte!
Tânăr fiind ţi se pare că eu îi foarte departe!
Dar lovirea ei nu cruţă nici o vrâstă, nici o stare.
Şi deci toţi deopotrivă-i sânt supuşi spre ascultare.

îi vor răsuna şi în mintea lui Em., mai târziu, când va scrì:

Deşi trepte osebite le-au ieşit din urna sorţii,
Deopotrivă-i stăpâneşte raza ta şi geniul morţii.

sau:

Mâna care-au dorit sceptrul universului şi gânduri
Ce-au cuprins tot universul încap bine'n patru scânduri...

Iată, în sfârşit, ceva şi din ideile Glossei:

Veacuri trecură în veacuri, cu ani mulţi acoperiţi;
Aşa ani s'au dus cu anii, ce de vremi ne sânt răpiţi.
Unde zac, nime nu ştie, şi nici vr'odată va şti.
Din întunerec vremea se naşte, şi'n întunerec în veci va fi.
(XVIII, 43).

Ceea ce ni-l arată pe Hrisoverghi nu numai ca pe un poet erotic în genul lui C. Conachi, ci şi ca pe un meditativ melancolic, premergător al lui Eminescu, traducător al lui A. Chénier, Lamartine, V. Hugo, ba chiar şi a lui Schiller.

Asemenea cărţi citeau şi dăruiau „gimnasiaştii" din vremea lui M. Eminescu bibliotecei adăpostită în casa lui A. Pumnul.

După cum ne anunţă d-l prof. C. Loghin (în ziarul „Bucovina" din 25 Dec. 1941) biblioteca acestor gimnasiaşti, atât cât va mai putea fi adunată, va fi adusă din nou în casa lui Pumnu. casă ce va trece în patrimoniul „Societăţii pentru cultură" din Cernăuţi şi va fi transformată într'un muzeu.

Cercetând cataloagele liceului din vremea când elevul Eminescu învăța la Cernăuți [1]), l-am găsit printre colegii de clasă ai viitorului poet și pe *Schkurei Demeter* — deci Șurei cum propune L. Morariu și nu Scurei, cum credea părintele D. Furtună — în anul școlar 1860/61, în cl. I, secția B, pe când Eminescu era în A. Din catalog reese că acum el era de 14 ani, din Caliceanca: tatăl, Vasile, era zidar în acea suburbie și locuia în Prutgasse No. 97, de religie greco-ortodoxă, neunit. Dumitru voia să se facă militar. La rubrica naționalității se notează „Romane". La limba română avea „sehr lobenswerth" în semestrul II, căci în sem. I nici un elev nu are notă la română, probabil fiindcă n'au avut profesor, în sem. II avându-l pe M. Kalinovski (Călinescu) ca suplinitor al lui Pumnul bolnav. In sem. I Șurei era al 12-lea din cei 78 de elevi, iar în sem. II era al 48-lea din 65 și are o corigență la Religie, la preotul Veniamin Iliuț, trecând clasa în Septemvrie cu notația „völlig befriedigend".

In anul școlar 1861/62 era Șurei în clasa II B, scris însă *Szkurei*, născut la 19 Oct. 1846. In sem. I este al 51-lea din 70 de elevi, iar în sem. II al 15-lea din 68. La l. română, profesorul I. Sbiera îl notează „sehr befriedigend".

In 1862/63 era în cl. III B scris *Schkurei*. Iarăși este notat că doria să se facă militar, după ce în cl. II-a fusese scris „unbestimt" în rubrica profesiunii.

In anul 1864/65 era în cl. V B și rămâne repetent. In anul următor se înscrie în aceeaș clasă, dar se retrage dela școală în Octomvrie 1865. Probabil că după această dată va fi trecut în vechiul Regat. Este vre-o legătură cu plecarea lui Em.? *I. Sbiera* (Torouțiu III, 116) crede că au plecat și alți elevi cu trupa Tardini, nu numai Eminescu.

* * *

Dacă cercetăm ceva mai atenți cataloagele din această vreme, găsim unele amănunte interesante, completând atmosfera în care a trăit școlarul Eminescu. De exemplu, am putut stabili că în clasa I A, în anul 1860/61, Eminescu venise dela

[1]) Cataloagele se află și acum la liceul „Aron Pumnul" din Cernăuți. Mulțumim și pe această cale d-lui dir. V. Săveanu, care ni le-a pus la dispoziție.

școala primară „National-Hauptschule" împreună cu alți vreo 22 de colegi, cu care învățase la aceeaș școală și care erau în majoritate români ca: Andrievici Vasile, Andrieciuc Mihai, Braha Zaharia, Giusel Nec., Gribovschi Em. și Visarion, Hlibca Teodor, Hodovanschi Eudoxiu (rutean), Iacubovici Ion și Constantin, Ianoș Emil, Issar Casian, Cantemir Alex., Karagea Ignat, Chiseliță Artemie, Cobliuc Teodor, Comoroșan Ion, Costaș Gh., Costreci Teod., Cozub Emil, Krijanovski Vladimir, etc.

Tot din cataloage aflăm că Dzierżek, gazda lui Eminescu pe când era elev în cl. I și II de liceu, avea un fecior care era coleg cu Eminescu în cl. I, ca repetent. Primul an în cl. I A, *Dzierzek Iosef* îl face în 1859/60. Data nașterei este 18 Martie 1845, deci cu vreo 5 ani mai mare ca Eminescu. De naționalitate este *polon* și nu rutean, cum susțin unii. Este născut în Soroki, Galiția. Rămâne repetent, fiind slab la mai multe materii. La rubrica *Atențiune*, este notat „zerstreut", iar la *Silință* are „ungenügend". Ca repetent în cl. I A este coleg cu Eminescu. Despre tată se spune că este „Grundbesitzer", deci avea puțin pământ. Ca repetent, este al 16-lea. La purtare e notat: „Sehr befriedigend".

In 1861/62 este în clasa II A, tot coleg de clasă cu Eminescu. Se precizează că este de 16 ani. Tatăl este notat acuma ca „Verwalter u. Bürger in Cernowitz". Anul următor se înscrie în cl. III A, dar se retrage dela școală în 2 Dec. 1862.

Cu acest coleg de școală și de găzduire va fi făcut Eminescu multe năzdrăvănii, ca și cu alții cu care locuia împreună la Dzierżek-tatăl.

* * *

Tot din aceleași cataloage mai aflăm că erau mulți colegi veniți din vechiul Regat. De exemplu, un *Costandachi Dumitru* era tocmai din Flămânzi, Moldova; mama sa, Maria, era „Gutsbesitzerin zu Husz", deci moșiereasă în Huși! Băiatul învățase școala primară la „Deutsche Hauptschule" din Lemberg, ca privatist. Locuește, ca elev în cl. I A în Cernăuți, la A. Pumnul în Schißstadtgasse No. 208, în 1860/1.

Tot din vechiul Regat este și *Pitey Petru*, născut în Iași. In 1860/61 era în cl. I B. Tatăl, Mihai Pitei, era „Bezirksvorsteher in Radautz".

Tot din Iași era și *Cantemir Mihai*, în 1862/3 în cl. II A. Cei mai mulți erau însă din Botoșani:

1. *Hynek Arthur*, născut în 16 Aug. 1848 în Botoșani. Tatăl, Marian Hynek, era „Stadtarzt" în Botoșani și era *polon*.

2. *Goian Petru*, coleg cu Em. în cl. I A și a II-a A, ca și Hynek Petru. Tatăl, Mihai Goian, este „Gutsbesitzer".

3. *Missir Vasile*. Tatăl, Ion Missir, era „Gutspächter" (arendaș) în Botoșani. Era *armean*. Copilul voia să se facă jurist. Făcuse școala primară în particular la Botoșani. Coleg, în cl. I A și II A, cu Em. Era născut în 27 Sept. 1847. Tatăl moare în anul 1861/2, căci în cl. II A elevul este notat că mama văduvă, Suzana, era arendașă în Botoșani.

4. și 5. *Goilav Grigore* și *Luca*, tatăl lor era moșier în Botoșani. Au fost colegi cu Em. în cl. II A, în 1862/3.

După cum vedem, Botoșanii erau bine reprezentați la liceul din Cernăuți! [1]).

In afară de aceștia sunt mulți alți colegi demni de notat, în afară de *T. Ștefaniuk* (Ștefanelli) care îl ajunge pe Eminescu în cl. II, când repetă clasa în 1862/3. Mai este și *Popescu Gheorghe*, din Sadova. Tata era preotul Vasile Popescu. Copilul stătea în gazdă la catihetul Veniamin Iliuț. Este bunelul după mamă al directorului liceului „Aron Pumnul", d-l V. Săveanu.

Alt coleg al lui Eminescu în cl. I B și II B era *Wolf Stephan*, fiul directorului liceului unde învăța Eminescu, și care se numiau tot Ștefan și tata și feciorul. In cl. I B, copilul Wolf era numai de 9 ani și se născuse în Iglau (Mähren = Moravia). Este notat că voia să urmeze Filosofia.

Alt coleg era și *Șahin Ion*, care ne-a lăsat câteva amintiri despre Eminescu.

In cl. II A, ca repetent (1862/3), ajunge Em. coleg și cu *Luția Ilie*, care avea atunci 15 ani. Tatăl său, Vasile Luția, era „Landmann" în Horodnicul de jos. Ilie Luția îl va prepara mai apoi pe Eminescu la l. grecească, pentru un ipotetic bacalauriat, așa cum susține Radu I. Sbiera (Amintiri, 17).

---

[1]) Dintre particulari, unii dădeau examen la sfârșitul semestrului întâiu și intrau ca elevi publici în semestrul II.

Ar fi interesant de publicat lista completă a colegilor cu care a trăit Eminescu în contact zilnic.

Pentru a ne da seamă de compunerea clasei în care învăța Eminescu în 1860/61 putem nota că din cei 96 elevi — împreună cu particularii [1]) — erau vreo 37 de români, iar restul erau germani, poloni, ruteni, armeni și evrei.

AUREL VASILIU

---

[1]) Deci vedem și ambiția căminarului-arendaș Gh. Eminovici de a-și trimite copiii la Cernăuți împreună cu ai celorlalți boeri din Botoșani.

Balada oștenilor plecați

In nămiez de zi
au plecat oștenii,
prin toamna poenii,
fără a trezi

din grădini de stele
dorul trist, tăcut. —
Nimeni n'a zăcut
cu arma'n răstele.

Drumul se lărgea
ca'n păduri cuvântul, —
îi chema pământul
și îi amăgea.

Codrii s'au ascuns
și-au rămas ponoare.
Unde-au fost izvoare
ploile-au pătruns.

De-au căutat spre sate,
satele-amurgiau, —
drumul ce-și croiau
se surpa în spate.

De stăteau pe ape
apele secau. —
Câți se 'ncumetau
nu puteau să-i scape.

Și-au căutat hotarul
și l-au tot căutat
pân' ce-au înnoptat
ca'n cireși amarul.

De când au plecat,
norii albi — zăpadă —
cresc, fără să-i vadă,
prin colinzi, în sat...

GEORGE DRUMUR

Muncitorul

Sunt miner... Se sârguie, negre, mânile;
sub negre bolți îmi surp săptămânile.
Sunt negru — negru de muncă.

Ritmul cazmalelor, întunecatelor,
sapă belșug de aur palatelor —
o azimă mie mi-aruncă.

In inimă 'nchid adesea înfrângere,
aprinsă în revoltă să sângere —
Mă doare *alba* poruncă.

Fugar mă 'nsoresc ararele zâmbete.
— Dar eu, în amurgul lâncedei Sâmbete,
cobor noblețe 'n speluncă.

GEORGE VOEVIDCA

Vis de luptător

De voiu cădea în glie, la hotară,
m'oiu închina icoanei tale, Țară.

M'or înălța la cer în melodii
ușoare, codrii noștri pururi vii.

Lumina ultimă m'a lumina
în unda vremii-oprită undeva.

Danie-atuncea trupul îmi vor duce
Domnului meu umbră firavă de cruce.

Când pentru mine n'or mai zori zorile,
nici doinele n'or înflori, nici florile,

inima-mi va suspina ușure
'n plânsul ploilor și'n freamăt de pădure.

Doar sufletu-mi, — o pasăre obosită
de ura celor răi și prigonită, —

ca'n vis căutà-va pajiști și fântâni,
și odihni-l-va Maica Domnului pe mâni.

GEORGE ANTONESCU

Pădure tăiată

Pe trunchiuri retezate dorm vipere în soare.
Pe unde-a fost izvorul o căprioară moare;
E cea din urmă poate, nici lupii n'o mai știu.
Dar unde-s lupii oare?

Sărman pământ pustiu,
Cu umbrele pădurii s'au dus și lupi și zâne.
Din văgăuni deschise casti a urât, bătrâne, —
Dar, când se lasă noaptea, citești ca vracii'n stele
Și simți cum vin spre tine iar vremuri dintr' acele,
Când codrii nasc din sânge, așa cum la Cozmin...
Atunci tu te cutremuri, iar eu tăcut mă 'nchin.

DRAGOȘ VITENCU

IN ȚARA FAGILOR

I

Turn înalt, cetate naltă,
Mici creneluri, porți de fier.
Luna, urcă 'ncet pe cer
De pe lumea cealaltă.

Somnul, din chenar desprinde
Vremuri mari și chipuri vechi...
Toate sună prin urechi:
Arme, care cu merinde,

Tropote de cai în goană,
Suliți, flamuri, cum stă scris...
Domnul, le privește 'n vis
Și se 'ncruntă din icoană.

II

Zile trec și nici o știre
Nu s'arată din războiu.
Psalmi ca fagurii de moi
Doamna murmură'n psaltire.

De sub candela ușoară
Pe covorul somnului,
Umbra Maicii Domnului
In odaie se coboară

Clopot lin în dungă bate
Sub un vânăt minutar
Și frunzișul toamnei, rar,
Sună'n crengi singurătate.

TEOFIL LIANU

ACASĂ

Era în dimineaţa zilei de 4 Noembrie 1918. O zi nici prea caldă, nici prea rece. Ceaţă uşoară acoperea Cernăuţii. Geamurile, foarte multe sparte, ale caselor aruncau reflexe slabe. Era ora 11, dar ai fi putut crede că e ora 3 de după-amiază, căci ziua aceea de toamnă era posomorîtă şi soarele îl ghiceai numai cam pe unde ar fi putut să fie. Te simteai însă bine. In Bucovina sunt multe zile de toamnă de acest fel. Ele te fac să fii liniştit, îngăduitor şi-ţi furişează în suflet nostalgii nelămurite. Parcă trecuseră spaimele războiului. Mai cu seamă lumea şcolărească era mulţumită, căci zilele libere se ţineau lanţ. Abia se pornise anul şcolar cu chin cu vai şi începură vacanţele de gripă, când două zile, când trei, când şapte.

„Griechisch-orientalisches Mädchenlyzeum" avea „liber". Dar nic în zilele de şcoală nu se făcea mare lucru. Doamna Ştefania Jemna, directoarea, era bolnavă, iar profesoarele se împrăştiaseră în mare parte prin îndepărtatele colţuri ale monarhiei habsburgice sau prin Basarabia împreună cu refugiaţii români. Toată nădejdea era în d-şoara Olimpia Voitcu, care încerca să reîntroducă vechiul duh al disciplinei, volatilizat în patru ani de fluxul şi refluxul coifurilor de soldaţi. Când a început să ordoneze şi să disciplineze formulele din mulţimea de capete tinere îi venea cât pe ce să despereze, dacă starea psihică a desperării şi-ar fi putut găsi loc în sufletul dumisale. Vraişte peste tot! Mai rău decât pe câmpurile de bătălie dela Ivangorod, de cari auzise încă dela începutul războiului.

Rica urma clasa a cincea, secţia românească. Făcuse patru clase pe Schüttelstrasse 19 d, în Viena II, unde a funcţionat în timpul războiului un liceu de fete anume pentru refugiatele din Bucovina.

In vara anului 1917, după retragerea Ruşilor, tatăl ei se întorsese la Cernăuţi, unde servea ca „Rechnungsrat" la „guvernul imperial-regal al ţării Bucovina" (K. k. Bukowinear Landesregierung), iar mama a mai stat încă un an cu fetiţa la Viena. Pe tata l-a alungat şi foametea groaznică de atunci. Pierduse 20 kg. din greutate, pântecele i se adâncise ca o covată, tortura foamei îi tulburase puţin şi vederile. Femeile însă suportau foamea mai uşor. Ele parcă mai trăiau şi din sugestiuni, căci minunatele parcuri, cinematografe, teatre şi săli de concert le făceau să mai uite de nevoi. Era greu să te desparţi de Viena.

Sosită la Cernăuţi, Rica a fost înscrisă la pomenitul liceu greco-oriental din strada Cherescul. Fără voia ei. I-ar fi plăcut să fie la Städtisches Mädchenlyzeum, unde erau

multe din colegele ei din Viena. Mama însă a venit din capitală plină de svonul că Austria e pierdută şi se va desface în mai multe părţi; i-a mai comunicat şi un deputat german din Bucovina „unter dem Siegel der Verschwiegenheit" taina că după toate probalităţile Bucovina va reveni României. Când i-a spus bărbatul, cu glas nehotărît, că ar fi bine să înscrie fetiţa într'un liceu românesc, i-a răspuns: „Dacă aceasta e dorinţa ta, eu nu mă opun. Vreau ca tu să fii mulţumit".

Şi iat-aşă, Rica ajunsese elevă a liceului de lângă „reşedinţa" mitropolitului bucovinean. Dar până în ziua în care începe naraţiunea încă nu se împrietenise cu oraşul său natal. Copiii uită uşor. Cernăuţenii pe cari i-a cunoscut înainte de refugierea, grăbită şi plină de perepeţii aventuroase şi de lacrimi, erau altfel, cu totul altfel. De acel oraş pierdut în aureola amintirii de multe ori i-a fost dor, în Viena, în primele luni, căci mai cu seamă nu se putea deprinde cu îngustimea locuinţei lor dela etajul al patrulea din Pichlergasse No. 4. Fără soare, fără vederi în depărtare, fără grădină. Intunerec şi fum de cărbuni. După fiecare ceas trebuia să-ţi speli mânile şi tot negre şi unsuroase erau. Impresile nouă, năvălite brutal şi pe nepregătite în micuţul ei suflet o făcuseră timidă, sfioasă, bănuitoare, iar lipsa de hrană o ţinuse firavă ca o beldie bătută de ploi şi vânt. Numai ochii ei albaştri luminau cu luciri adânci dintr'o frunte frumos boltită, smeadă şi acoperită de păr negru, — rezultat al încrucişării dintre două rase. Lipsa de soare din Viena n'a înălbit-o simţitor, i-a stors numai sângele sănătăţii din obraji, înapoind-o ofilită.

Când a fost să se 'ntoarcă în Bucovina, era cu inima îndoită. Ii părea rău să se despartă de Viena, de care se alipise cu toată inima şi în a cărei imensiune se simţia atât de liberă. Dar pleca acasă şi cine nu se bucură acum la auzul cuvântului „acasă"? Chiar dacă acest acasă e un bordeiu la margine de sat sau un subsol întunecos, farmecul său e mai mare decât toate plăcerile lumii.

Şi aşa, lăsând jumătate din inima ei de copil la Viena, porni la drum. Mama, scăpată de grijile zilnice şi de chinurile lui „Anstellen", căci nu odată a stat coadă înaintea prăvăliilor împreună cu sute de femei rânduite câte două pe trotuar, de cu seară şi până a doua zi dimneaţa, avea acum — în trenul care le ducea spre Bucovina — timp destul să-şi contemple fata. Era, deşi împlinea în Noemvrie 15 ani, copil în trupuşorul ei mai lungit în timpul din urmă şi mai cu seamă copil în expresia ochilor, al căror albastru senin mama îl sorbea cu un sentiment puternic de iubre, care îi strângea din când în când inima cu violenţă şi-i scotea luciri de lacrimi în ochi. In anul din urmă, mama începuse să se teamă de Viena, oraş cu multe ispite pentru tineret, dar copila ei trecuse nevinovată, printre lupi şi scăpase întreagă.

După o zi și o noapte de călătorie ajunseră, dimineața, la Nepolocăuți. Fetița, când auzi strigând „Nepolòkoutz", simți o lovitură în inimă și de aici înainte o duse într'o neliniște nervoasă care o făcu să nu-și mai afle loc. Când la fereastră, când pe coridor sau cu mânile pe pachete.

„Rica, ce-i cu tine? Vin' la mine"!

Începu să-i controleze cu ochii și cu mânile îmbrăcămintea, ținând-o lângă dânsa. La Lujeni, valea Prutului se mai îngustează, dincolo de râu se apropie Teținul, iar după Tețin... fetița se smulse iar din brațele mamei.

„Ce copil neliniștit! Vă spun, doamnă, că n'o recunosc. Parcă nu-i fetița mea".

„Se bucură, drăguța, că vine acasă și n'are astâmpăr... Mai așteaptă puțin, mică domnișoară, căci nu mai avem mult. Mai vine Mamaieștii, Jucica și suntem pe podul Prutului... Aveți băieți în războiu?"

„Nu", răspunse doamna Giosul. A vrut să mai spue: M'a ferit Dumnezeu, dar nu-și rosti gândul, ci adause: „Am un singur copil".

Avea într'adevăr numai unul, căci băiatul îi murise, având numai patru anișori. Se cutremură la gândul că, dacă ar fi trăit, ar fi trebuit să meargă și el la războiu, pe unul din grozavele „fronturi" pe cari le cunoștea atât de bine din povestirile și discuțiile zilnice. Se ivi din nou în sufletul ei simțirea chinuitoare care o încercase în ultimii patru ani de atâtea ori. Se bucura că băiatul ei n'a trebuit să moară în războiu, dar în aceeași clipă se gândea că până aici au trecut atâția ani în cari s'ar fi bucurat de el... Dar, dacă nu murea, n'ar fi venit Rica pe lume, căci... Gândurile i se încâlciră cu impresiile momentului cari erau mai tari. Trenul trecea acum, uruind, peste pod.

La gară, pe peron, oameni puțini. D-l Kornel Dzosul (așa se iscălea în actele oficiale), cu gâtul întins și ochii cercetători. Își recunoaște familia abia, când aude glasul fetei „papà... papà!" dintr'o fereastră a vagonului, oprit drept în fața lui. Nu e vreme pentru îmbrățișări lungi. Când s'au văzut cu tot calabalâcul așezat grămadă pe peron, au mai răsuflat și după câteva clipe au strigat amândouă dintr'odată, parcă li s'ar fi deșirat gândurile în amândouă capetele în mod simultan:

„Ce bine arăți, papà! Ce culoare sănătoasă ai în față!"

El strălucea de bucurie. Nu știa pe care s'o sărute întâi. Dar, ca funcționar corect, de bună educație austriacă și ca soț neclintit în credință, s'a hotărît pentru calea ierarhică. Întâi soția, apoi copilul. Când și-a alipit obrazul de fețele lor, a simțit buze uscate și împunsături de oase, iar degetele dela mâna dreaptă cu care le cuprinsese spatele au alunecat fără voie peste vertebrele ieșite; i-ar fi fost ușor să le numere. De duioșie și de milă le-a sărutat de mai multe ori pe amândouă: iar despre înfățișarea lor fizică n'a rostit nici un cuvânt.

După multe osteneli s'au văzut încărcați într'o birjă hodorogită, găsită după multe întrebări și umblături, într'o șură din Panaitengasse și urcau încet panta priporoasă din strada Gării. Bucuria revederii se potolea. La întretăierea cu strada Hormuzachi apăru biserica Sf. Paraschiva, cu zidurile ei dantelate, înconjurată de copaci. Fetița o avea altfel în memorie. Mai grațioasă. I se părea că la ușă au fost coloane de marmoră, iar acum vedea patru stâlpi de piatră vopsiți într'un galben-cenușiu respingător. Birja își terminase partea grea a urcării și o luă la trap. Când ajunseră în dreptul bisericii catolice, de unde încep Cernăuții adevărați, și se deschise vederea până la palatul primăriei, fetița suprimă un țipăt de desamăgire. Casele se urcau parcă una peste alta până la turnul dominant al primăriei, rău aliniate, fără gust construite, zugrăvite în culori murdare, în verde șters, galben grețos, roz de gust galițian, la stânga una arsă, iar celelalte neglijate și dărăpănate. Alte dăți, când se întorcea la sfârșitul vacanței din Bahrinești, același aspect o impresiona cu un fior de măreție. Desamăgirea a fost atât de puternică, încât a început să plângă. N'a mai vrut să privească.

„Plângi de bucurie, copilul meu?" întrebă mama înduioșată.

„Da, mamă!" îngâimă fata. D-l Dzosul era mulțumit cu lumea și cu sine. Grijea să nu cadă ceva din trăsură. Lacrimile a căror pricină îi părea cunoscută nu-l impresionau.

Fetița scoase batista și își ascunse fața, ca să poată plânge în voie.

Ei, dar prea ne-am depărtat de ziua de 4 Noemvrie 1918 și nici nu știm dacă a fost cu adevărat 4 și nu cumva 2 sau 3. Dela sosirea fetiței și până la ziua aceasta trecuseră vreo zece săptămâni. Le-a petrecut într'o locuință care nu-i plăcea de fel. O luase d-l Dzosul dela Moritz Rosenberg, proprietarul casei, care rămăsese încă la Viena, deoarece se temea de „miazmele" cari trebuiau să fie în Cernăuți în urma atâtor vărsări de sânge. Teoria miasmelor i s'a părut lui Dzosul stupidă și ridicolă, dar fiind expusă, la o masă din Café Bellaria, deodată cu propunerea ca să ia în samă adminstrația casei No. 2 A din strada Transilvaniei și să locuiască degeaba în apropierea „Palatului guvernial", l-a îndemnat să accepte totul „in Bausch und Bogen". Casa era veche, de prin 1860, cu încăperi mici și joase, rânduite în două etaje. Peste drum era o grădiniță, în care juca câte odată un teatru de vară, iar, dacă scoteai capul prin fereastră, puteai vedea spre dreapta zidul cu grilaj care încunjură într'un dreptunghiu uriaș catedrala ortodoxă.

Cea mai mare neplăcere era tramvaiul, care seara nu te lăsa să adormi, iar dimineața te trezia la ora 6. Dar omul se deprinde cu toate. Rica începea să se împrietenească cu Cernăuții. Întâi o duse toată vremea într'o somnolență obosită,

parcă ar fi fost după o boală îndelungată. Clopotul tramvaiului parcă era în vinele ei şi nu suna, ci o lovea în inimă sau o pălmuia pe amândouă tâmplele deodată. Incet-încet însă trecu într'o stare mai normală. Dormea mult ziua şi noaptea, iar în clasă stătea într'o amorţeală cuviincioasă. Ai fi putut crede că e atentă. In pauze nu vorbea mult şi nici nu participa la exerciţiile de one-step ale colegelor, căci se găsea în mediu străin. Din discuţiile celorlalte înţelegea că sunt preocupate de problemele zilei: înainte de toate îmbrăcămintea; războiul distrusese ştofele bune fabricate înainte şi produsese numai „Ersatz-uri", puţine şi de foarte proastă calitate. Dela o vreme cernăuţenii se deprinseseră să denumească totul ce era bun cu „Friedensware" (marfă de pace) şi ce era rău cu „Kriegsware" (marfă de război) sau „Ersatz" (surogat). Se spunea şi despre fete tot aşa, împărţindu-le în două grupuri. Cu privire la îmbrăcăminte, se povesteau adevărate minuni despre economia sau spiritul practic al unora. O fată cu faţa rotundă, năsuc ridicat şi ochi plini de viaţă îşi lăuda mama care a reuşit să le îmbrace pe amândouă cu ajutorul unei mantale milităreşti care le-o adusese tata din război. A doua problemă era mâncarea. Se inventaseră mijloace ingenioase pentru înşelarea stomacului, dar foametea din Cernăuţi era mult mai indulgentă decât cea din Viena sau Praga. Când ajungea discuţia la cel mai interesant punct, ofiţerii şi „Einjährig-Freiwilliger-ii", de obiceiu suna de intrare în clasă şi grupurile se desfăceau, ţipând, tropăind şi rânduindu-se pe ncetul în bănci. Unele promiteau să povestească după terminarea lecţiilor, pe drum, spre casă, ceva foarte picant, dar numai „între patru ochi".

Ieşind din poarta casei, în ziua despre care povestim, Rica o luă la dreapta cu gândul să meargă în Grădina Publică. O luă pe trotoar fără grabă. Când ajunse în dreptul parcului Franz-Ioseph, parcă ar fi vrut să intre, dar această grădiniţă, vizitată de cioare, vrăbii, câni şi doici, iar seara de amorezaţi, nu-i plăcea de fel; poate că din cauză că e mică. Nici statuea împărătesei Elisabeta care stătea îngândurată pe o grămadă de bucăţi mari de granit cu faţa spre palatul stăpânirii nu o impresiona; a trecut de multe ori pe lângă dânsa fără să se fi născut un sentiment sau măcar un gând în sufletul ei, în legătură cu nefericita femeie. Parcă ar fi împins-o ceva în strada Catedralei, una din puţinele străzi simpatice din Cernăuţi. Pe aici îi plăcea să se plimbe, pe sub gardul de piatră cu stachete de fier, în umbra copacilor mari cari îşi întindeau crengile peste gard şi trotoar până în spre mijlocul străzii. Aici în zile reci te puteai încălzi la soare, în zile ploioase găseai scut, iar în nopţile cu lună, privind măreţia contururilor bisericii, te lăsai furat de visuri şi purtat prin tărâmuri nevăzute, de basm.

Când a ajuns în colţul străzii Domneşti, era ora 11, precum am mai spus-o la începutul povestirii noastre, ora când

cernăuţenii îşi fac apariţia în Herrengasse, căreia îi ziceau, aceia cari vorbeau şi româneşte, strada domnească, în loc să-i spuie stradă boierească, căci „Herr" în cazul acesta însemnează „boier". In această stradă şi-au mutat cernăuţenii plimabrea duminicală încă de prin 1850. Mai înainte s'au plimbat în partea veche a oraşului, nimeni nu mai ştie pe unde anume. Ceremonialul însă nu s'a schimbat. La ora 11, dacă eşti credincios după ieşirea din biserică, sau direct de acasă, se 'nţelege gătit şi ferchezuit cât se poate de bine, îţi faci apariţia (nu cumva simplu „apari") în Herrengasse şi acolo stai într'un colţ favorit sau te plimbi până la 12 şi jum. In tot timpul ai impresia plăcută că eşti centrul atenţiunii, că eşti un om însemnat, că toată lumea te bagă în samă şi te respectă. Asta, dacă eşti bărbat, iar dacă eşti fată sau femeie tânără (cele bătrâne nu se prea arată), ai sentimentul sigur că eşti frumoasă şi admirată de bărbaţii cari se ţin după tine câte unul sau câte doi-trei. Cine ar putea renunţa la astfel de plăceri? De aceea se adună cernăuţenii cu miile la promenadă.

Elevii, se 'nţelege, n'au ce căuta la promenadă. Rica o ştia foarte bine, dar tentaţiunea era mai tare. Mai avea şi motive de scuză. Nu era zi de Duminică, şi nu era promenadă, căci cernăuţenii încă nu se întorseseră acasă cu toţii. Mai cu samă lumea bogată nu se gândea încă la întoarcere. Totuşi erau destui oameni în stradă. Rău îmbrăcaţi, jerpeliţi, în uniforme roase şi cârpite, doamnele mai rău ca servitoarele...

Copila mergea drept, privind liniştit, dară cu atenţia îndreptată mai mult în lăuntrul ei, ceea ce s'ar putea preciza cu expresia „distrată", deşi n'ar corespunde exact cu starea sufletească în care se găsea. Aşa a ocolit Catedrala pe trei părţi, în dreptul Direcţiei Bunurilor Fondului bisericesc a trecut pe celălalt trotuar, fără frică de vehicule, căci nu se vedea nici unul, şi acuma ajunsese vis-à-vis de „Ustredni banka ceskych sporitelen". Inaintea ei mergea un ofiţer svelt în aceeaşi direcţei, iar din spre piaţă veneau trei tineri pe cari îi vedea gesticulând cu mânile. Când au ajuns faţă'n faţă cu ofiţerul, s'au oprit ameninţători, iar unul a zis:

„Ei, domnule, nu ştii că s'a sfârşit războiul? Nu mai este nevoie de ofiţeri. Acuma... poporul...".

Ofiţerul, zăpăcit, a bâlbâit: „Am venit aseară...".

„S'a schimbat lumea peste noapte!" râse cel mai scund dintre tineri, iar cel ce vorbise întâi îl prinse pe ofiţer de guler şi-i rupse stelele albe, cari erau cusute două pe dreapta şi două pe stânga, arătând gradul de locotenent.

„Nu mai e nevoie de astea. Scuză!"

Ofiţerul stătu locului ruşinat şi neştiind ce să facă. Uitase de sabia care-i atârna la şold. Era uluit: nu se aşteptase la aşa ceva. Ieşise la promenadă, ca să simtă că mai trăieşte şi să găsească vreun cunoscut. Avea cunoştinţă de mişcările politice

din împărăție, dar la Cernăuți aflase liniște. Când se desmeteci și-i veni mânia, tinerii erau duși. Scuipă de ciudă și slobozi o înjurătură printre dinți. Se adunase ceva lume, civili și militari, dar atitudinile erau împărțite. Unii erau de aceeași părere cu tinerii, alții țineau cu ofițerul și erau gata de încăierare, dar nimeni nu scoase vreo vorbă mai tare. Se împrăștiară după scurtă vreme.

Rica se oprise și ea deodată cu ofițerul și acționase ea — în gând — în locul lui. Îi pălmuise pe obraznici, cu ochii, și acum fierbea de mânie și indignare. Așa o nerușinare! Când văzu fața ofițerului necăjit, îi veni să-l bată și pe el. Un domn mai în vârstă o observă și, părându-i-se că fata se 'nhoalbă la ofițer, se gândi: vai, vai, fetele de astăzi, n'au nici educație și nici rușine. Foarte tulburată, își continuă drumul până'n Ringplatz, de acolo se 'ntoarse iarăși prin Herrengasse, așteptând să se întâmple ceva, dar lumea de tot felul se mișca în sus și în jos, fără să arate vreo neliniște mai remarcabilă. Erau ici-colea grupuri, dar trecând pe lângă ele, nu auzi vorbe mari.

Ceea ce văzuse era o revoluție foarte mică și parcă ar fi dorit mai mult. Mișcată de tot felul de dorințe și sentimente trezite de scena de mai înainte uitase că e la plimbare, își iuțise pasul și ajunse, după vreo 10 minute, la poarta de intrare a Grădinii Publice. Cărările erau uscate, deci putea să intre. După puțini pași se liniști. Era o răcoare plăcută în vasta grădină acoperită de copaci bătrâni, tei, plopi, fagi, stejari, arțari, copaci exotici, răchiți, plantați în dezordine și lăsați să crească în voie. Nici pe aleea principală, măturată de frunzișul căzut, și nici pe cărările celelalte nu se vedea vreun suflet de om. Bustul de bronz al lui Constantin Tomașciuc, primul rector al Universității cernăuțene, privea fără viață pentru dânsa. Statuile nu-i spuneau în deobște nimic, iar de numele lui Tomașciuc nu auzise nici odată.

Plimbarea îi plăcu. O gustă cu tot sufletul. Aici era numai cu ea însăși, cu simțirile și gândurile ei multiple. Îi venea să strige ca'n pădurea copilăriei, să cânte, să alerge. Și chiar și făcu din toate câte puțin. Alergă puțin, strigă câteva cuvinte, nu prea tare, și cântă de asemenea cu voce redusă și destul de fals:

Wien, Wien, nur du allein
Sollst stets die Stadt meiner Träume sein.

Atâta a umblat prin grădină până ce a obosit și a simțit o răgușeală în gât. Întâmplarea din strada Domnească o impresionase mai adânc decât își dădea seamă ea însăși. La masă a fost vorbăreață, a povestit totul, și-a exprimat mirarea și indignarea. L-a zugrăvit în cuvinte pe ofițerul zăpăcit și necăjit atât de plastic, încât amândoi părinții au trebuit să râdă. Se simțea împinsă spre acte de voință. Ar fi vrut să făptuiască ceva pentru a descătușa simțirile adunate în suflet. D-l Dzosul

se simți și el scos din încetineala ritmului său. Venea dela fetiță ceva luminos, ceva plăcut, ceva energic ce-i aduse aminte deodată de Alma, fiica lui Franz Karl von Iaskulski, judecător cu titlul de consilier de curte de apel.

A fost o după amiază de Duminică, plină de soare, cu vreo douăzeci de ani în urmă. Se dusese împreună cu amicul și colegul său de slujbă Martin Streit, pe care-l admira pentru energia sa nestăvilită, la Horecea, pe jos. Acolo, în pădure, pe drumul umbrit de copaci dintre restaurant și biserică, se întâlniră cu d-l „Oberlandes gerichtsrat" Iaskulski, soția sa și d-ra Alma. Streit îi cunoștea bine și-l prezentă, în felul său burșicos", pe amic prin cuvintele: „Îmi dați voe să vă recomand un candidat de însurătoare? Băiat foarte detreabă și amicul meu!" D-na Iaskulski râse foarte înveselită și spuse: „Amiciția d-tale nu e o recomandație prea bună, dar, dacă e băiat bun, îmi pare bine de cunoștință". Le dădu mâna spre sărutare. Consilierul îi strânse mâna fără să vorbească. Din fața lui uscată de om bătrân puteai ghici demnitatea ce ocupă, iar din ochii cu lumini nestatornice vedeai îngrijorare și frică de viață. Giosul, când a fost în dreptul Almei, a întâlnit o privire dreaptă, francă, hotărîtă, izvorîtă din ochi albaștri cari băteau în cenușiu. Când i-a strâns mâna a simțit o tremurare ușoară în tot corpul și inima i se umplu de bucurie. Nu i-a sărutat mâna și a uitat s'o sloboadă dintr'a lui. A trebuit să i-o retragă ea cu un gest discret. Indată și-a dat samă că a fost prea îndrăzneț, el un mic funcționar de contabilitate și ea fată de magistrat, și fața lui plină și rotundă se umplu de o roșeață întunecată, care era mai-mai să ajungă întunecimea sprâncenelor groase și cea a părului negru, cârlionțat, care nu-l tundea prea scurt. Clipe pierdute de mult în valurile timpului fugar...

D-na Alma Dzosul observă că bărbatul i-a căzut pe gânduri, dar atenția ei era cu totul pe partea fetei și o asculta cu încântare. Ochiul ei vigilent de mamă observă în fața aprinsă a Richii un suflu de frumusețe, zorile unei frumuseți care putea să devie mare. Se gândi imediat la viitor. Poate că va avea fata parte de norocul pe care soarta îl refuzase mamei. Prin acest noroc înțelegea un bărbat cu studii academice și situație înaltă în slujba statului.

Servitoarea intră cu „Mehlspeis"-ul și picură puțin sirop pe fața de masă, totdeauna curată, dar părinții amândoi aveau sentimentul că e o zi de sărbătoare care nu trebuie tulburată de observații la adresa celor ce greșesc. Mobilele serioase, de culoare întunecată, tablourile simple de pe pereți fură pătrunse de o undă de viață și priveau și ele admirativ la o floare care începea să-și ridice capul. Și floarea răspunse la simpatia aceasta generală a ambianței și se împacă cu locuința și cu totul ce o încunjura. Simțea că prinde rădăcini în casă și în Cernăuți.

N. TCACIUC-ALBU

EVOCARE

Curbați de vârstă mergem spre soarele-apune,
cu masca zugrăvită de gânduri cu cărbune,
făcând cu mâna semne unui măreț Olimp,
ce scântee, de ghiață, mult dincolo de timp.
Cuvântul nu mai are puterea ce-a avut:
suna, — un corn prin codri de patimi în trecut —
lovind cu glasu-i sacru misterele în față,
zvârlind peste limite o flacără de viață,
urcându-ne în slavă, — ardeam de 'nchipuire,
sălbatici și magnifici, vibrând de fericire,
cu-un singur gând sub frunte: ah, moartea a învinge!
Doream aceasta numai, simțind cum ea ne 'ncinge.

Era o vârstă deasă: un codru plin de cântec
de profunzimi, de taine, de murmur de descântec;
zburau prin el vulturii: dorințele fierbinți,
privighetori de artă și bufnițe cuminți,
lângă tulpini de liniști creșteau ciuperci și mure
din care numai timpul avea hulpav să fure;
zăcea în el lumina, care-aștepta cuvântul,
să-și ia prin el avântul, să lase'n hău pământul.
Sub poala lui iubirea-și cânta din fluier dorul
cu modulări suave, privind în ceruri norul...
Pe ce tărîm vibrat-a fantastica pădure?
Mi-e mintea copleșită de gânduri reci și sure.

TEODOR PLOP

CATREN

(Arthur Rimbaud)

Steaua a plâns trandafiriu pe inima urechilor,
Infinitul a curs alb din creștet la picioare;
Marea cu perle roșii te-a pictat pe sân vior,
Și Omul a sângerat negru pe coapsa-atotstăpânitoare.

Trad. E. AR. ZAHARIA

IMAGINI

S'a furișat ușor tăcerea'n mine
Ca o călugăriță 'ntr'o chilie.
Întunecat, din noapte visul vine
Pe 'ntinse aripi de melancolie.

De parecă din țară 'ndepărtată,
O pasere de iarnă, s'ar abate
Pe sufletu-mi, o ramură uscată

În care vântul morții, aprig bate...
Niciun cuvânt de bine nu-și ia sborul,
Ci, doar din când în când, adânc răsună
Ecoul cenușiu ce poartă norul
Pe treptele de fildeș, către lună.

N. I. BONTAȘ

IUBIRE

Poem cu iubire, crestat în ceaslov,
de ce te goniră lumini de alcov?

Durere săpată în slove mărunte
sărutu-ți amarul, tăcerilor punte.

Din glod adunat-am fâșii de azur
și beat rătăcit-am, de cântec mahmur.

Cu dalta iubirii cioplit-am femei
din fum de-amăgire și umbre de tei.

Și'n toate hainul, nemernicul lut
ucis-a legenda de cântec nevrut.

GEORGE TODIRAȘ

Folklor

(Colecţia P. JITARIU)

Amarul

Pelin beau, pelin mănânc,
Seara pe pelin mă culc;
Dimineaţa când mă scol,
Plin e de pelin pe ţol;

Cat în coţă, apă nu-i,
Plevul cu pelin în cui.
Neagră-i poala codrului,
Mult îs omul nimărui!

(Berchişeşti)

Dragoste

Pentr'un pui care-l iubesc
Ard în foc şi nu simţesc,
Ies afară,
Ard cu pară;
Fug în crâng
Să mă stâng,
Bate vântul şi m'aprind,
Unde-i puiul să-l cuprind?

(Berchişeşti)

Străina

Foaie verde de sulcină,
Peste Prut într'o grădină,
Două flori dintr'o tulpină
Mi se pleacă, mi se 'nchină:
Mă cunosc că sânt străină.

De străină ce-am rămas,
Toată-s neagră pe obraz;
Atâta-s eu de străină
Că nici apa nu mă mână;
Atâta-s eu de săracă,
Că nici apa nu mă 'neacă.

Plânge pământul sub mine,
C'am rămas şi n'am pe nime;
Şi eu plâng deasupra lui
C'am rămas a nimărui.

(Mănăstirea Humorului)

Pe urmele vremii...

Teatrul Naţional. — Desfiinţat ca instituţie cu ansamblu propriu la 31 Martie 1935, după ce fiinţase ca atare, cu vădite progrese pentru cultura românească, timp de 10 ani, Teatrul Naţional din Cernăuţi nu s'a mai reînfiinţat, deşi s'au încercat în cursul anilor următori diferite formule să i se dea viaţă proprie. Turneele celorlalte teatre din ţară, turnee organizate nu după un plan, ci la întâmplare, şi nu după criterii artistice, ci numai cu intenţii de câştig, n'au putut şi nu pot înlocui o stagiune permanentă, necesară oriunde, dar mai ales necesară în acest oraş înstrăinat, unde trebuia creat un public pentru teatrul românesc. Atât de frumoasele rezultate obţinute de cei 10 ani de stagiune permanentă n'au fost consolidate, dimpotrivă şi publicul care fusese educat în acest sens a început să dispară ca public de teatru din cauza calităţii inferioare a reprezentaţiilor cu care a fost hrănit.

Iată de ce salutăm cu sinceră satisfacţie soluţia pe care Guvernământul Bucovinei pare să fi dat acestei probleme. După câte ştim, la propunerea Guvernatorului Bucovinei şi la ordinul d-lui Mareşal Antonescu, teatrele naţionale din ţară au fost obligate să dea alternativ reprezentaţii pe scena Teatrului Naţional din Cernăuţi. In felul acesta publicul cernăuţean va avea prilejul să vadă pe scena locală pe toţi marii artişti ai teatrelor noastre şi să cunoască întregul repertoriu ce se joacă pe celelalte scene din ţară. Suntem deci în plăcuta situaţie să putem vedea fără nici o sforţare fizică şi cu cheltuieli minime pe cei mai buni artişti ai noştri şi cel mai select repertoriu împreună cu cele mai frumoase decoruri şi costume. Iată o soluţie pe care n'am visat-o niciodată şi ne satisface şi satisface în largă măsură interesele teatrului românesc.

Că această soluţie nu este menită, ca atâtea altele până acuma, să rămână numai pe hârtie, ne-am convins chiar până acuma. In scurtul răstimp dela luarea acestei dispoziţii ne-au vizitat două ansamble de teatru naţional. Ne-a vizitat mai întâi un ansamblu al teatrului naţional din Bucureşti în frunte cu artişti de seamă ca *Anastasiad, Calboreanu, I. Ulmeni, O. Brădescu, Cleo Pann-Cernăţeanu, Cella Dima* ş. a. Acest excelent ansamblu a reprezentat piesele *„Vlaicu Vodă"* şi *„Hamlet"*. Jocul echilibrat al artiştilor, decorurile adecvate şi bogate ne-au dat reprezentaţii desăvârşite din orice punct de vedere.

Au urmat câteva reprezentaţii ale Teatrului Naţional din Iaşi. Teatrul ieşean ne-a venit cu tot ansamblul său, din care n'au lipsit artişti de valoare ca *A. Ghiţescu, C. Ramadan, C. Sava, Angela Luncescu, Eliza Nicolau, Silvia Ionaşcu, Elena Foca* ş. a. Jocul artiştilor a fost îngrijit, decorurile interesante şi originale, numai repertoriul n'a fost la înălţime. Pe lângă arhicunoscuta melodramă „Doi sergenţi", Teatrul din Iaşi ne-a adus două piese originale noi: *Cateheţii dela Humuleşti*, o „teatralizare" a Amintirilor lui Creangă de *I. I. Mironescu*, şi punerea în scenă a câtorva schiţe de Caragiale sub titlul de *Momente*.

Intenţia Ieşenilor de a ne reînvia pe doi dintre cei mai mari scriitori ai noştri merită toată lauda, deşi ideea n'a putut fi realizată în întregime. Dacă reprezentarea pe scenă a nemuritoarelor tipuri ale lui Caragiale a fost destul de reuşită, deşi alegerea schiţelor putea fi mai fericită, nu tot acelaşi lucru îl putem spune despre „teatralizarea" Amintirilor lui Creangă. Nu orice operă literară, semnată chiar şi de cei mai mari scriitori, se pretează la punerea în scenă. Cu atât mai puţin „Amintirile" lui Creangă, cari abundă de tipuri autentice, dar sunt lipsite de intrigă teatrală. De aceea cel ce încearcă să ni le înfăţişeze de pe scenă riscă să facă sau o operă „netreală" sau să se îndepărteze prea mult de textul Amintirilor. I. I. Mironescu a şovăit între aceste două tendinţe: în primele trei „părţi" s'a ţinut destul de aproape de text, în cea următoare a inventat o întâmplare nouă, absentă în Amintiri: încercarea lui N. Oşlobanu, „feteleul", de a săruta pe crâşmăriţă, iar în partea ultimă a introdus un element cu totul nou: o scenă de întâlnire, după zeci de ani, între tovarăşii de altădată ai strengăriilor dela Humuleşti şi Fălticeni. Astfel s'a creat o situaţie pe cât de stridentă, pe atât de falsă: pe cât de sglobii şi vioi ne apar Creangă şi tovarăşii săi în copilărie, pe atât de potoliţi şi deadreptul plângăreţi ni se înfăţişează în pragul bătrâneţii. Scenele ne apar cu atât mai false cu cât ştim că I. Creangă şi-a suportat cu eroism toate chinurile fizice şi nu şi-a pierdut niciodată umorul înnăscut.

Această reînviere a teatrului naţional din Cernăuţi ne-a vădit un lucru: că n'avem un public de teatru. Aceasta nu înseamnă că nu este un public care să nu vină la teatru, ci n'avem un public, care să guste cu adevărat arta teatrului. O parte a acestui public vădeşte gesturi regretabile: face sgomot, tropăie în timpul reprezentaţiei, întrerupe pe artişti, le adresează chiar mojicii, iar în pauze fumează până chiar şi în uşile de intrare în sală. Aceste gesturi trebue înlăturate, chiar cu intervenţia forţei publice, pentrucă o reprezentaţie de teatru naţional nu este o „comedie" la Moşi sau un spectacol de cinematograf periferic.

C. L.

* * *

Politehnica „Gh. Asachi" la Cernăuţi. — Memoria înregistrează icoana unor trecute zile, când Universitatea cernăuţeană, cu cele patru facultăţi ale ei, se arăta insuficientă pentru cerinţele culturalităţii bucovinene în permanentă desvoltare, — zile când se flutura ideea înfiinţării la Cernăuţi a unei facultăţi de medicină, a unei politehnici, a unei academii de comerţ...

Vremelnic, universitatea noastră nu funcţionează. Ne-a fost adusă, în schimb, dela Iaşi, politehnica „Gh. Asachi", care şi-a început munca.

In timpul când şi industria bucovineană intră în mâni româneşti, fiinţa unei politehnici aici e o necesitate ce nu mai poate fi discutată. Şi această necesitate se află astăzi cu atât mai bine împlinită, cu cât politehnica noastră nu e o înghebare de moment, ci ne vine cu un prestigiu definit. De aceea însemnăm prezenţa ei cu mândrie şi îi urmăm spor la muncă.

Tâlcul unor detaşări. — Acum câteva decenii, preotul era (alături de câţiva profesori şi funcţionari şi de un număr restrâns de liber profesionişti) reprezentantul tipic al păturii de intelectuali români din Bucovina. Satele bucovinene n'au cunoscut atuncea şi nu cunosc nici azi pe popa proletar, a cărui figură evocă în mod inevitabil căldăruşa de zi întâi şi care în ierarhia socială e cinstit alături de cârciumar şi jandarmul satului, ba uneori chiar în urma acestora; — pentru ţăranul român de aici preotul, preot, cărturar şi de cele mai multe ori şi conducător politic, se cheamă „domnul părinte".

Acest fapt se datoreşte Facultăţii de Teologie din Cernăuţi. Instituţie cu rădăcini vechi în aşezăminte mănăstireşti de voivozi, Facultatea de Teologie din Cernăuţi şi-a cultivat un prestigiu universal în lumea ortodoxă. Înalte feţe bisericeşti din toate ungherele României aici şi-au desăvârşit educaţia teologică, iar pe teologiii sârbi şi bulgari de care mişunau Cernăuţii copilăriei mele, i-am găsit mai târziu prim-miniştri şi demnitari de tot soiul în ţările lor.

Teologul cernăuţean nu şi-a îngrădit desvoltarea în hotarele disciplinei sale, ci, mulţumită mediului şi putinţei de cunoaştere şi a altor discipline, la celelalte facultăţi, a ajuns, în cele mai multe cazuri, un intelectual de marcă.

Această posibilitate a fost pentru moment înlăturată. Facultatea de Teologie din Cernăuţi a rămas izolată. Pentru a nu o îndepărta prea tare de nivelul înalt la care s'a menţinut totdeauna, i s'a făcut darul, puţin obişnuit, al detaşării unui profesor de literatura română şi a unuia de filozofie. Doi cărturari de seamă, d-nii Leca Morariu şi Alexandru Iesan, ţin locurile. Până la restituirea *in integrum* a Almei Mater cernăuţene, prezenţa Domniilor lor aici ne este o mângâiere.

* * *

Claudiu Isopescu. — Recenzăm în altă parte a revistei două cărţi italiene despre cultura şi neamul nostru. Ele fac parte din „Piccola Biblioteca Romena" („piccola", probabil, din modestie, căci e vorba de bucoavne voluminoase), din care au apărut până acum la Roma zece numere, toate sub îngrijirea profesorului de limba şi literatura română dela Universitatea cetăţii eterne, d-l. Claudiu Isopescu.

In aceste volume se prezintă publicului italian: Viaţa şi opera lui Gh. Coşbuc (Lucia Santangelo), Viaţa şi opera lui I. L. Caragiale (Anna Colombo), Liviu Rebreanu-naturalist (Anna Giambruno), Periodicele române-italiene în România şi Italia (Claudiu Isopescu), Viaţa şi opera lui E. Gârleanu (Lena Maria Bevilacqua), Nuvelistul I. Al. Brătescu-Voineşti (Walter Roccato), Şcoala latinistă română (Mario Ruffini), Istoria literaturii române (Ramiro Ortiz) şi Problema romanităţii în Dacia Traiană (Mario Ruffini).

Activitatea acestui ambasador cultural al nostru se desfăşoară în Italia de mai multă vreme, cu sprijin oficial, când puţin, când de loc, dar totdeauna cu realizări concrete. In nici o limbă străină nu s'au făcut în ultimii ani atâtea traduceri din scriitorii români, ca în italiana. In vreme ce diplomaţii noştri cereau „sancţiuni" împotriva Italiei, Claudiu Isopescu,

cu studenții lui făceau cunoscute poporului „sancționat", în ediții elegante, cele mai de preț pagini ale literaturii române. Pentru aceasta și pentru multe altele, bucovineanul Claudiu Isopescu s'a situat în fruntea tuturor trimișilor culturali ai României în străinătate. *D. V.*

* * *

Universitatea liberă cernăuțeană. — Universitatea liberă a Societății pentru cultură și-a inaugurat și-și continuă cu regularitate cea de a II-a serie de conferințe publice din acest ciclu după următorul program:

V. Loichiță, decanul facultății de teologie (Învățături rătăcite despre Domnul), Milan Șesan, prof. univ. (Din problemele monahismului), Dr. T. Balan, prof. (Bucovina în anul 1848), Em. Chindriș-Codrescu (Japonia și imperiile anglo-americane în lumina istoriei contemporane), Dr. Alois Grigorovici, prof. (Avram Iancu și tribunii săi), Aurel Ropceanu, subdirector (Problema figurinelor preistorice din Dacia), Dr. Ovid Topa, prof. (Romanitatea județelor Cernăuți și Storojinet), Gh. petrovici, prof. (Românii și Rușii în sec. al XIX-lea), prof. univ. Leca Morariu, (Proz. Ir. Porumbescu), Dr. Alois Grigorovici, prof. (Expediția lui Napoleon I în Rusia), Dr. P. Toma, prof. (Reflexiuni asupra muncii), Dr. N. Tcaciuc-Albu, prof. (Muzeul limbii române din Cluj-Sibiu), Dragoș Vitencu, avocat (Mesianismul rusesc), Al. Ieșan, prof. univ. (Intelectualul în situația actuală), Colonel Gh. Cristescu, conf. univ. (Cauzele cari vor aduce victoria finală româno-germană).

* * *

Arthur Rimbaud în românește. — Intr'o notiță d-l Pericle Martinescu scrie că primul și singurul traducător al lui Rimbaud în limba română este d-l Ion Frunzetti, care, într'adevăr, „a reușit să dea câteva interpretări minunate". Dar colaboratul „Vremei" a omis, fără voie desigur, pe unul dintre cei mai iscusiți tălmăcitori din franțuzește și care încă din 1932 ne dădea „Le Bateau Ivre" cu titlul „Corabia pierdută", poem publicat (cu o strofă în minus) și în Antologia d-lui Streinul, unde d-l P. Martinescu îl poate găsi ușor, căci în „Glasul Bucovinei" (1932) puțini îl vor fi citit.

E vorba de poetul Nicolae Roșca.

In afară de subsemnatul, care a tradus „Une saison en enfer", „Illuminations" și o mare parte din cele mai bune poeme, au mai publicat prin reviste d-nii M. David (Revista Română), Maria Banuș, Al. Zampa.

E. Ar. Zaharia

* * *

Forma directă, forma indirectă și neologismul. — Intr'o operă epică fiind vorba despre o acțiune făcută de anumite personagii este indispensabil ca forma directă să fie predominată: eroii să vorbească, ei să acționeze; autorul trebue să fie și el numai un simplu spectator care nu face decât să înregistreze vorbe și fapte, care selectează și redă chintezențe ale acestora. Idealul ar fi ca amestecul autorului să fie cât mai nesimțit, căci amestecul lui în acțiune înseamnă infiltrarea lirismului subiectiv, în propriul lui suflet în sufletul și faptele eroilor. In opera

epică se cere o anihilare, o dispariție a autorului îndărătul spiritului de observație, de selectare, de concentrare, care trebue să fie calitățile indispensabile ale scriitorului epic. Forma indirectă în opera epică duce în mod fatal la poema lirică în proză, așa cum sunt de exemplu cele mai multe din operele d-lui Sadoveanu. Opera epică este prin definiție acțiune, mișcare, dramatism care cere dialogul, adică forma directă, așa cum găsim în *Momentele* lui Caragiale. Epicul adevărat trebue să ne ducă spre dramatic, trebue să tindă spre el dacă nu poate să se confunde cu el. Dar se va spune că dacă în ce privește acțiunea și vorbele, autorul trebue să se identifice sufletește cu eroii pe care ni-i prezintă, în zugrăvirea mediului fizic, a naturii de exemplu, este amestecul autorului cu subiectivismul său mai de neevitat, ba chiar indispensabil. Credem însă că adecvarea scriitorului la mediu, și nu adaptarea mediului la scriitor, trebue să fie condiția esențială și în această privință, rolul scriitorului reducându-se tot la selecționarea și concentrarea elementelor disparate ale naturii. Din această identificare a scriitorului epic cu mediul și cu eroii pe care ni-i prezintă reese îndatorirea lui de a se identifica și în ce privește limbajul. Se crede că e suficient dacă scriitorul ține seamă de această adecvare numai atunci când e vorba de redarea directă a vorbirii personagiului în conformitate cu educația, stratul social din care face parte, etc. Deci atunci când, în forma directă, nu va pune autorul în gura unor eroi țărani niște neologisme necompatibile cu mediul din care fac parte, el și-a făcut datoria, dar că are latitudinea să-și expună limbajul său personal, plin de neologisme, atunci când redă în formă indirectă același mediu și aceleași personagii rustice. Ar urma că autorul ne poate prezenta în aceeaș operă două stiluri: unul rustic al personagiilor, în forma directă, și altul orășenesc, cult, în forma indirectă.

Această lipsă de unitate stilistică poate merge până la un amestec bizar și baroc, care să producă o impresie neplăcută și să anihileze efectul estetic al întregei opere. Va fi cel puțin o lipsă de cunoaștere a mediului și neidentificare a autorului cu mediul descris, atunci când, chiar în forma indirectă va întrebuința alături de cuivnte neaoșe și neologisme, cu atât mai condamnabile, cu cât sunt mai în dezacord cu restul vocabularului.

După cum atunci când zugrăvești mediul orășenesc cult, nu vei intercala elemente populare, chiar dacă autorul și-ar avea o origină țărănească, tot astfel nici în zugrăvirea mediului rustic nu vei întrebuința neologismul. Se înțelege că dozarea elementului popular și a celui cult depinde de împrejurări, de abilitatea scriitorului și, ma ales, de posibilitățile lui de identificare cu mediul zugrăvit. *A. V. Sânger*

* * *

Dialog redacțional. — Domnul, înalt și elegant, cu părul sur, a intrat pe ușă, cu priviri mustrătoare aduse de acasă:

— Imi dați voie să mă prezint, profesorul x...

— Imi pare bine. Sânt la dispoziția Dvs.

— Am primit cu poșta „Glasul Bucoivnei" și...

— A reapărut „Glasul Bucovinei"?

— Nu.... asta,.... „Bucovina",... cum îi zice...

— Scuzați, „Bucovina" n'o scoatem noi.

— Ei, vorbă să fie. In definitiv, nu știu exact cum o cheamă, revista...

— Poate, „Revista Bucovinei"?

— Așa, așa! Și am venit să vă spun că nu vreau să fiu abonat, vreau să fiu colaborator.

— Una nu exclude cealaltă. Vă rog să ne trimiteți colaborările și dacă vor intra în programul nostru...

— Pe mine să mă duceți cu formalitățile, domnule. Eu sânt naționalist vechiu și demnitatea nu-mi îngăduie să plătesc abonamentul. Nu-i vorba de cei câțiva lei, dar, unde am ajunge noi, oamenii de știință, care trebuie să cetim atâta, dacă am plăti toate revistele? Prin urmare, ori mă acceptați colaborator și-mi trimiteți revista gratuit, ori o refuz.

— Nu depinde de mine, vă rog. Nu trimitem revista gratuit nimănui. In ce privește colaborările, repet dacă le vom găsi...

— Asta-i birocrație, veșnica birocrație românească. De aceea merg lucrurile sucit la noi. Numărul doi vi-l trimit retour. Bună ziua.

D. V.

(Copiat după natură, la 2 Februarie 1942).

CĂRȚI ȘI REVISTE

Ramiro Ortiz: Letteratura romena. — Intre operele editate de Mica Bibliotecă Română din Roma un loc de frunte ocupă Istoria literaturii române de d. Ramiro Ortiz fost profesor de l. italiană la București, atât prin subiectul tratat, cât și prin erudiția și competența autorului.

Incredințat că literatura poporană dimpreună cu măiastra și neîntrecuta noastră artă populară, reprezintă „expresia cea mai pură a rasei" și care se poate urmări ca un fir roșu în tot ce s'a creat trainic în literatura română, D-Sa începe tratarea, în mod cronologic, cu literatura poporană. Continuă cu vechea literatură, cu istoriografia, trecând la opera primului contact cu Apusul, la epoca Junimei, a curentului sămănătorist și termină cu literatura modernă.

D. Ramiro Ortiz, adânc cunoscător al literaturii române și al fenomenului literar, dovedește un rafinat simț critic în aprecierile, explicările și caracterizările ce le face în legătură cu fiecare epocă și fie a'r poet sau scriitor mai însemnat, dându-ne în același timp fragmente din opera lor traduse, în mare parte, de D-Sa, în interpretare cât se poate de fidelă.

Cu această înțelegere judecă într'o succintă expunere opera lui Eminescu, Coșbuc, Creangă, D. Zamfirescu, Carageale, Iorga, Sadoveanu, Goga, etc. înfățișând într'o frumoasă italiană cele mai caracteristice părți din opera acestora și pe care le judecă vrednice de a figura în

orice antologie mondială, ca de exemplu un articol inedit al lui N. Iorga despre casa dela țară și viața țăranului român și altele.

In tratarea literaturii contemporane d. R. Ortiz se servește, în parte, de cele scrise în volumul „Varia Romanica" publicat în 1933 la Firenze și despre care subsemnatul am făcut o dare de seamă în Revista de Pedagogie condusă de d. prof. univ. Constantin Narly.

Materia însă e revăzută și îmbogățită cu o serie de exemplificări în proză și poezie, introducând și anumite schimbări, începând chiar cu planul general.

Vorbind cu simpatie de toate manifestările sufletului românesc d. R. Ortiz e bucuros să constate — în legătură cu primele cărți tipărite în Țările Românești — participarea noastră la progresele culturii generale și, prin urmare, la primele manifestări literare. La fel, când arată contactul nostru cultural cu Apusul, nu uită să citeze din scrisoarea Papei Inocențiu al III-lea către Ioniță Asan cuvintele prin care i se amintesc acestuia legăturile de sânge cu Roma. Nu ne amintim să fi făcut cineva afară de d. R. Ortiz apoteoza poeziilor lui O. Goga „La noi" și Oltul pe care le consideră ca adevărate bătălii pierdute de asupritorii neamului și care, după D-Sa, sunt încununate de aceeași aureolă ca și nemuritoarele câmpii dela Mărăști și Mărășești.

Cu deosebită căldură prezintă tot ce ne apropie de manifestările sufletului italian, ca de ex. fragmentele măgulitoare din Miron Costin, despre Italia și Padua, poezia de inspirație italiană a lui Asachi, Paralelismul lui Heliade, accentul comun în poezia lui Eminescu și Carducci, traducerea în metru original a Divinei Comedii datorită lui Coșbuc, „singura traducere poetică a acestei opere în România, opera lui Delavrancea, „unul din puținii Români care, pe lângă cultura franceză și-a apropiat pe cea italiană, scrierile lui D. Zamfirescu, traducerile în italienește din Rebreanu de Agenesina Silvestri-Giorgi și Luigi Tonellini, din Damian Stănoiu de Gino Lupi și din cursurile despre poezia română de azi ale lui Mario Roques.

Volumul se prezintă în excelente condiții de formă, dacă facem abstracție de unele nume și fragmente ce nu cadrează cu spiritul vremii de astăzi.

In felul acesta opera d-lui Ramiro Ortiz străbătută de o mare dragoste pentru creația literară română, pe lângă valoarea intrinsecă pentru noi, mai este și o scriere de propagandă de mâna întâi.

* * *

Mario Ruffini: Il problema della romanità nella Dacia Traiana. — Problema stăruinței elementului roman în Dacia Traiană s'a născut deodată cu prima afirmare mai energică a românismului ca factor cultural și politic în Transilvania. Pornită din interes științific prin opera istoricului și filologul german I. Thunman care susținea, în 1774, continuitatea elementului daco-roman în Transilvania, chestiunea a ajuns obiectul unei polemici înverșunate între istoricii Sulzer, Eder, Kopitar etc. deoparte și între protagoniștii Școalei ardelene de altă parte, alunecând nu peste mult,

sub pana istoricilor maghiari ca Hunfalvy etc., pe plan politic şi continuând ca luptă de rasă împotriva elementului românesc în timpul procesului Memorandului. Lupta continuă de atunci cu aceeaşi intensitate dusă de istorici ca I. Karácsonyi, B. Hóman, Domanowsky şi alţii, ea constituind piatra unghiulară a oficinei istorice maghiare în dovedirea dreptului „primi occupantis" asupra Transilvaniei.

Studiul d-lui conferenţiar universitar Mario Ruffini e un vast repertoriu al teoriilor contrare continuităţii, precum şi a argumentelor aduse în sprijinul continuităţii de oameni de ştiinţă nepreocupaţi de scopuri lăturalnice, între care, pe lângă învăţaţii români cunoscuţi cercetători în domeniul istoric, arheologic şi filologic, găsim o serie de nume streine cu răsunet mondial ca, mai nou, italianul Tagliavini şi germanul Gamilscheg care, în baza cercetărilor savanţilor români au stabilit noi puncte de vedere în privinţa adevărului continuităţii.

E vrednică toată de laudă, fără îndoială, migăloasa muncă a d-lui Mario Ruffini care a adunat într'o luminoasă şi convingătoare expunere rezultatele cercetărilor în acest domeniu sistematizând argumentele care, şi după D-sa, dovedesc continuitatea elementului daco-roman în Transilvania, în ciuda istoricilor maghiari care au rămas să lupte singuri pentru o cauză pe care, din punct de vedere ştiinţific, au pierdut-o de mult.

O răspândire cât mai mare a acestui studiu nu ar fi fără de folos.

Gr. Raţiu

* * *

N. C. Enescu: Din problemele şcoalei româneşti. — „Din problemele şcoalei româneşti" se intitulează ultima lucrare a d-lui N. C. Enescu, apărută în 1941, la Focşani. Titlul are caracter general, căci sub eticheta lui, autorul intenţionează să colecţioneze o serie de probleme în legătură cu şcoala, probleme ivite odată cu prefacerile continue de care s'a învrednicit societatea românească dela războiul trecut încoace.

Cum majoritatea înoirilor politico-sociale ale poporului nostru au fost adesea simple imitări externe, fără nici o legătură cu adevărata viaţă autohtonă, era natural ca şi şcoala să se resimtă de influenţe străine şi să sufere şi ea anumite deficienţe. Odată ce dânsele au prins să se aşeze tot mai mult în băncile acestor instituţii de cultură, oamenii şcolii s'au sesizat şi au căutat, prin intervenţii energice, să stavilească răul. Printre aceştia se numără şi d-l N. C. Enescu, care, în lucrarea amintită, porneşte la drum cu gândul de a desbate orice neajuns al şcolii de azi şi de a da, dacă nu o soluţie, cel puţin o sugestie, pentru deslegarea diverselor probleme ale învăţământului.

Chestiunile discutate de D-sa în volumul prim, sunt: „Structura şcoalei româneşti", „Problema tineretului" şi „Comunităţile de muncă. Toate trei capitolele aparţin actualităţii, atrăgând atenţia cetitorului prin trecerea directă în miezul problemei, evitându-se verbalismul inutil şi teoretizările bombastice la modă. Originea anumitor părţi rele ale învăţământului de azi e stabilită cu promtitudine şi justeţă, iar pentru îndreptarea lor d-l Enescu cere o încadrare deplină în adevăratul spirit românesc.

Tr. Cantemir

Mircea Streinul: Drama Casei Timoteu, roman, Bucureşti 1941. — In seria romanelor bune apărute în ultimul timp, Drama Casei Timoteu a lui Mircea Streinul, s'a bucurat de un succes de presă pe deplin meritat, după cum era şi firesc, pentrucă stilul epic şi structura interioară a conflictelor sunt atât de bine închegate încât i-au adus consacrarea definitivă în literatura română contimporană.

Drama casei Timoteu, e drama dureroasă a unei familii, unde ambiţia trece peste toate povârnişurile sufleteşti, cari, totuşi, duc inevitabil în marea prăpastie a vieţii, unde numai miracolele mai au o anumită decrepitudine morală, o anumită coloratură de toamnă adâncă. Dincolo de spaţiul unei lumi care pluteşte în afluxul tanscendenţei umane, apare necontenit acel inefabil simţ al superiorităţii faţă de pământescul din noi. Mircea Streinul, cu stilul său clar ca dimineţile cu rouă, a dăruit literaturii noastre un episod plin de înţelesuri din viaţa Bucovinei, în care frământările sociale se prezintă cu multe caracteristici. Spaţiul limitat nu ne îngăduie să facem o analiză amănunţită a acestui roman de revelaţii epice, dar Drama Casei Timoteu trebuie citită pentru a putea fi înţeleasă în toate sensurile ei adânci.

* * *

Grigore Popa: Invitaţii, editura „Tara", Sibiu. — Preocupările pentru probleme spirituale mai înalte şi valorile lor corespunzătoare, sânt extrem de rare, mai ales în gândirea românească din ultimii ani. Şi nu se poate spune că ne lipsesc zăcămintele de viaţă lirică în adâncul fiinţei noastre naţionale sau urme de participare colectivă la împlinirea acelor forme poetice de mari semnificaţii, tezaurizate în folclor. Ne lipsesc însă puncte de contact cu acele bogate izvoare, ascunse undeva în subteranele sufleteşti.

Deşi, mediul, cu toată ambianţa lui, a înrăurit în largă măsură concepţia despre sensul artei, totuşi d-l Grigore Popa, din elemente simple, cari stau la îndemâna oricui, a realizat pagini de profunde semnificaţii metafizice. Căci „Invitaţii"-le d-sale la Frumos, Poezie, Credinţă, Înţelepciune, Metafizică, Moarte, Aventură, Câmp, Tradiţie, Comuniune, Românism, Eroism sânt tot atâtea realităţi luminoase, la cari Românul participă cu tăcerea sfântă, coborîtă de Dumnezeu din cer peste însingurarea oamenilor şi a câmpiilor. Nu sânt pagini de filosofie greoaie, ci o deschidere de orizonturi în însăşi realitatea fenomenului de creaţie prin care d-l Grigore Popa, pe lângă că a structurat noui puncte de vedere şi sprijin în gândirea românească, a amplificat şi forma de cunoaştere a frumosului în totalitatea lui sublimă.

* * *

Octav Rusu: Poeme pentru liniştea nopţii, Cernăuţi, 21 pagini, 30 lei. — Poezia a făcut totdeauna victime. Desigur că nu e un păcat să scrii, dar când faci poezii se presupune cel puţin să trăieşti cât de cât acea frământare a spiritului transpus, printr'un salt patetic, într'o lume de extaz de mari dimensiuni lirice, şi al cărei sens prinde contururi în necontenitele demonii lăuntrice.

La d-l O. Rusu, lucrurile se petrec tocmai de-a 'ndoasele: versurile aproximativului său debut liric constituie o tristă şi sucită înşirare de

cuvinte fără ritm și fără sens: *„Oi în deal, câmpii de lână... / Adieri tainic undoaie...* (pag. 6) sau: *Din ceruri curge, lin, ocean de-amurg / Și prin geamuri, — el cerneală-și varsă* (?) etc. (pag. 8). Și oricât am căuta să desprindem din elucubrațiile poetice ale d-lui O. Rusu, barem ceva mai puțin încâlcit, e zădarnic. Ce să-i faci, — nu fiecare muscă face miere.

George Drumur

* * *

Valeriu Mardare: Pe urmele bolșevicilor. — Reportajul de război face legătura dintre cei depe front și cei de acasă. D-l Valeriu Marbare, cunoscutul gazetar dela Universul, face parte din plutonul de reporteri de pe front și a ales din materialul vast ce se prezenta cu nesfârșite ispite, esențialul, pe care apoi l-a prelucrat după o metodă proprie dându-ne acest substanțial reportaj de război: Pe urmele bolșevicilor

Reportajul d-lui Mardare e o unitate desăvârșită. Fiecare cuvânt și fiecare imagine bine definite. Ostașii trăiesc din plin sacrificiul dus până la apoteoză, devin supra oameni.

Pe cât de integrat este ostașul român în frontul de moarte și de viață, pe atât de ticăloasă și rea este starea omului soldat din imensa Rusie: aici omul este un număr în matricolă, un sclav crud și îndârjit de a supune întreaga Europă.

Cartea e scrisă într'un stil curgător, fără descrieri și fără înfloriri. Planșele și vignetele întregesc înfățișarea tehnică.

„Pe urmele bolșevicilor" este o carte bună și de mare actualitate.

I. Mandiuc

* * *

Revista: Cetatea Moldovei. Revista ieșană, de sub direcția d-lui Gh. A. Cuza, a apărut și pe luna Ianuarie 1942 cu un bogat cuprins literar. Noul număr se inaugurează cu articolul Mitropolitului Moldovei, Irineu, intitulat „Elementul creștin în colinde" în care autorul reliefează, cu multă competință, părțile colindelor cu directă adiacență religioasă. Un aspru rechizitoriu face apoi d-l G. A. Cuza d-lui G. Călinescu pe temeiul atât de discutatei „Istorii a literaturii române dela origini până în prezent", ajungând la concluzia că lucrarea este o „profanare scelerată sau un act de demență". D-l P. Iroaie continuă să-și ducă mai departe cercetările de folclorică, încercând să descifreze din manifestările poporului anumite laturi adumbrite, sau direct neglijate până acum.

Amănunte interesante asupra numirii lui Ion Creangă în învățământ oferă paginele iscălite de merituosul cercetător Gh. Ungureanu, iar asupra tatălui scriitorului Alecu Russo face o succintă biografie d-l G. Bezviconi, regretând lipsa unor date mai complete din pricină că n'a avut posibilitatea să răscolească arhivele necesare. „Oficialitatea nu înlesnește această sarcină unora care ar fi putut s'o facă, iar alții care se bucură de binefacerile oficialității, preferă să folosească materialul învechit și greșit, înmagazinat de predecesori, repetând la infinit lucruri demne de a fi scoase din uz", zice autorul.

Pentru comemorarea lui Miron Costin ne-am fi așteptat la rânduri mai pline de suc. „Ora de muzică" a d-lui Gh. Tudoran suferă de anemie. Cronica e bogată și variată.

Tr. Cantemir

Preocupări Literare. Revista Soc. Prietenii Istoriei Literare. — Sub îmboldul latiniștilor, multă vreme au apărut la noi reviste de specialitate cu un caracter istorico-filologic, cum au fost ale lui M. Kogălniceanu („Arhiva Rom."), Bălcescu-Laurian („Magazin ist. p. Dachia"), Cipariu („Arhiva p. ist. și fil."), Hașdeu, Iorga, I. Nistor („Codrul Cosminului") etc. Critica și istoria literară au fost numai niște anexe ale revistelor pur literare, începând cu revistele lui Eliade, Asachi și Kogălniceanu și sfârșind cu cele de azi. Odată cu desvoltarea literaturii române, critica și istoria literară tind spre o dezvoltare tot mai mare. Totuș reviste care să se consacre exclusiv acestor preocupări sunt ca și inexistente în publicistica noastră. Singura de acest fel este „Preocupări lit.", sub conducerea d-lor P. V. Hanes și V. V. Hanes, cunoscuți cercetători pe terenul istoriei lit. române. Revista a închinat un număr Bucovinei și Basarabiei (Nr. 7 din Sept. 1941) și așteptăm apariția în revistă a celor 4 conferințe despre Bucovina, pe care d. P. V. Hanes le ține la Ateneul Român din București („Alecsandri și Bucovina", „Un Creangă bucovinean" (Em. Grigorovitza), „D. Petrino" și „Prozatorul I. Grămadă").

Din bogatul sumar al numărului din Ianuarie 1942 citâm: P. V. Hanes despre G. Dem. Teodorescu, Gr. Tăușan despre D. Laurian, G. Ursu: „Părinții lui Nicu Gane", M. Iorgulescu: „Hașdeu și filosofia istoriei" etc.

A. V. Sânger

* * *

Revista Fundațiilor Regale își continuă apariția în format neschimbat (240 pag.), cu preț modic (40 lei de număr) și cu colaborări de cea mai înaltă distincțiune. Cu volumul scos pe Ianuarie 1942 a intrat în al nouălea an de existență. Spațiul strâmt al revistei noastre nu îngădue menționări mai desvoltate; deci ne vom resemna să înșirăm câteva nume. D-l C. Rădulescu-Motru publică în nr. pe Noemvrie 1941 o subtilă analiză „Vocația și psihologia de adâncime", d-l I. Petrovici o duioasă evocare a profesorului de istorie Ion C. Georgian, rival de o clipă al lui Iorga (nr. pe Oct. 1941), d-l Alexandru Marcu o luminoasă sinteză cu titlul „Realitate și artă în Renaștere" (nr. pe Noemvrie), d-l D. Caracostea deosebit de interesante studii ca: Ce ne este cântecul poporan și Mit și creativitate (Eminescu—Luceafărul), amândouă în nr. pe Oct., sau Expresivitatea limbii române în nr. pe Ianuarie c., d-nii I. Agârbiceanu, Nichifor Crainic, I. Minulescu și T. Arghezi destăinuiesc în mărturisirile lor multe fapte de valoare pentru cunoașterea mai adâncă a literaturii contemporane (n-rele pe Oct.—Ian.).

N. Teaciuc-Albu

* * *

Revista limbii și culturii germane (Anul I, nr. 3, 1941) conține pe lângă un valoros studiu despre „Herbart în pedagogia românească" al d-lui I. C. Petrescu și altul despre „Motivul Gralului și Parsifal în literatura germană" de d-l M. Isbășescu, un articol informativ de 20 pag., foarte util și scris cu serioasă competență „Von heutigen Meistern deutscher Dichtung" (Despre maiștrii de astăzi ai poeziei germane). După autorul său, prof. Heinz Otto Burger din Danzig, culmile poeziei germane de astăzi sunt reprezentate de un „Siebengestirn" (constelație de șapte) compus din: Ernst Wiechert, Rudolf Binding, Hermann Stehr, Erwin Quido Kolbenheyer,

Paul Ernst, Josef Weinheber şi Hans Carossa. Aceste şapte stele mari şi deosebit de strălucitoare rotesc ca şi Ursa mare în jurul stelei polare, care — bănuesc, căci autorul nu precizează, — este octogenarul Gerhart Hauptmann. In acelaşi număr au apărut două traduceri din Eminescu realizate de d-l Reinhold Scheibler: sonetele „Iubind în taină am păstrat tăcere" şi „Afară-i toamnă, frunză împrăştiată". La traducerea dintâi, credem că în loc de „gedenkend" ar fi fost mai corespunzător „ich dachte", tot aşa ar fi fost de ales în loc de „mörderisch" alt cuvânt pentru redarea nuanţelor căutate de Eminescu. De asemenea strofa din urmă a sonetului al doilea ar trebui puţin modificată în ultimul vers pentru a întări efectul final, care în original e ceva mai impresionant. In general ambele traduceri sunt foarte reuşite.

N. Tcaciuc-Albu

Primite la Redacţie

Claudio Isopescu: *Lingua e letteratura italiana in Romania.* — Augustea. — Roma 1941.

Pentru colaboratori

Manuscrisele trimise redacţiei nu se înapoiază. Orice manuscris găsit bun se publică în revistă cel târziu la şase luni după primire. Răspunsuri scrise nu se dau.

Către cetitori

Cine primeşte un număr din revistă şi-l reţine este considerat abonat. Cei ce nu doresc să aboneze revista, sunt rugaţi să ne-o restitue, sau să ne comunice refuzul lor pe orice cale.

Trimiterea revistei, făcându-se, din pricina împrejurărilor, în mod defectuos, rugăm prietenii să ierte eventualele întârzieri sau lipsuri şi să ne ajute, comunicându-ni-le.

Tipografia „Mitropolitul Silvestru", Cernăuţi, Piaţa Unirii 3.

Prețul 25 lei

TIPARUL MITROPOLITUL SILVESTRU